

L'esbart més enllà del folklore

M. Àngels VELANDO i SALVADOR i Sílvia PASTOR i BARÓN

L'Esbart Dansaire d'Andorra la Vella va ser fundat l'any 1981 pel Sr. Rafael Miranda i dirigit per ell mateix fins al 1986; del 1987 al 1993 en pren el relleu la Sra. Laura Salas i l'any 1994 continua en la direcció la Sra. M. Àngels Velando, fins al 2000, any en què se celebra el 20è aniversari amb l'estrena de *La consòrcia*. Després d'aquesta celebració, l'esbart deixa de funcionar i és a partir de l'any 2006, després de gairebé cinc anys d'aturada, que l'esbart torna a la seva activitat, sota la direcció compartida de la Sílvia Martí i la M. Àngels Velando, constituït en associació cultural amb la perspectiva posada en els infants i aprofitant l'antic cos de dansa.

L'esbart es dedica principalment a la recerca de danses andorranes i tradicions ja perdudes per portar-les a l'escenari, fet que representa una part important de la nostra cultura. El sentit que té això per a nosaltres no és cap altre que fer perdurar en el present les tradicions que fa temps enrere vivien els nostres padorns en el seu present.

El folklore, entès com l'expressió de la cultura d'un poble, inclou molts i diferents àmbits; l'artesanía, les llegendes, els contes... Nosaltres hi contribuïm amb els balls, populars i

representatius de les tradicions del poble. I aquests balls s'acompanyen d'una música, també representativa, amb una instrumentació pròpia. Alhora, es vesteix amb un costumari que el distingeix d'una manera de viure, segons un clima, un hàbitat i uns recursos dels quals es disposava temps enrere, convertit tot, avui dia, en tradició.

L'esbart en cada actuació mostra i ensenya la tradició pròpia del poble. Fa pedagogia. Perquè no només representa una dansa, una música, una cançó i/o un vestuari, en un sentit artístic, sinó que puja a l'escenari un esdeveniment concret, fet que posa de manifest les formes socials del nostre poble: cerimònies, ritus, pràctiques quotidianes, celebracions, festes, costums, etc. Dóna a conèixer. També fa recordar els qui en són coneixedors, i els fa despertar sentiments i emocions que reviuem en veure i sentir altrament un ball concret. Podem parlar de la Festa pagesa, la Farandola d'Andorra, la Consòrcia (on es representa el Consell del Bull, el Jurament a l'As d'Oros, l'enterrament de la sardina...), Grandalles i Contrabandistes, Santa Llúcia, el Contrapàs d'Andorra, el Carnestoltes d'Andorra, Plantarem lo mai, Olai-là, El Porrer, Ball dels Tonedors d'Andorra, La Filadora, etc. La nostra feina, entre tanta modernitat, és continuar amb la tasca de mantenir vives les tradicions. Un tret característic que ens defineix des que ens vam constituir com a associació és l'objectiu de mantenir, difondre i fer recerca de fets culturals tradicionals. Sobrevivim perquè tenim uns valors culturals enfortits. Un poble amb moltes tradicions és fort. Aquestes tradicions han anat perdurant en el temps, són el resultat de molts esforços de persones que, amb voluntat, donen valor, estimen i es comprometen a ser fidels als fets tradicionals i que prenen la responsabilitat que això comporta. Nosaltres n'adoptem el relleu i

ens hi sumem amb altres entitats culturals que també contribueixen a la conservació del folklore popular. Treballem per preservar el nostre patrimoni. Perquè creiem en els nostres avantpassats, en les seves maneres de fer, ser, relacionar-se. I sobretot perquè els respectem. Ens sentim agraïts del llegat que ens han deixat. La societat d'avui tenim una identitat construïda a partir dels usos i costums de les generacions passades. I això es mereix respecte i agraïment.

La recerca actual es basa en gran part en la memòria de les persones de més edat. Recollim cançons i tradicions explicades i cantades pels nostres padrins i les fem conservar de seguida, a disposició de les noves tecnologies que ens ho permeten. Amb això sabem que molta font documentada ha anat passant per una evolució, que el mateix temps també ha comportat. I ens trobem danses perdudes i/o altrament recuperades amb alguna versió, la qual preservem tanmateix, en considerar-la una dansa de tradició. Entenem que forma part del folklore la mateixa dansa evolucionada o recuperada novament.

Un exemple és la dansa que balla l'esbart el primer diumenge d'agost, de festa major, i després ho fa juntament amb el poble. És el Contrapàs d'Andorra. La coreografia acaba formant una gran rotllana, agafats de les mans grans i petits, ocupant en gran part la plaça. La unió física és el símbol de la unió del poble, de la força de la tradició que any rere any ens torna a unir. Es creen vincles entre els qui dansen al mig de la plaça, enllaçats un al costat de l'altre. Sentim el significat social que té per a la cultura del poble aquella unió de mans, tan senzilla i tan popular. La festa major, en aquest moment, ens fa sentir al poble el seu signe d'identitat, que perdura i s'enriqueix. Una tradició avui encara viva entre nosaltres. L'esbart en si mateix podríem dir que és com

una obra d'art. Perquè podem entendre'l com l'art de viure la tradició. Estem al costat de la cultura més tradicional, perquè estem amb el poble, vivint i seguint donant vida a les formes de relació entre els seus ciutadans, que són els representants de la tradició. Actualment els esbarts estan duent a terme una tasca molt important per mantenir el folklore viu.

La societat actual té una àmplia gamma de possibilitats per oferir al ciutadà per gaudir d'un oci o una professió. En l'àmbit de la dansa ens podem trobar una varietat d'estils actuals presents que es desenvolupen en l'expressió més urbana. El nostre repte és esforçar-nos per ser atractius alhora que ens donem a conèixer. Enriquim els nostres dansaires mitjançant l'aprenentatge d'unes danses i oferim la possibilitat de participar dels actes culturals del poble. En oferir-nos com a activitat gratuïta, la crisi en certa manera ha contribuït que ens vinguin a conèixer com a activitat extraescolar i, les famílies i els mateixos dansaires es troben que som alguna cosa més. Ens trobem generacions que han viscut i/o coneixen l'esbart, els quals decideixen dur-hi els fills i fer-los viure també l'experiència de formar part d'aquest col·lectiu.

Cal dir que el Comú aposta per mantenir vigent la nostra activitat en convidar-nos a participar dels diferents actes culturals del poble, fet que alhora ens beneficia perquè ens manté actius, ens ajuda a donar-nos a conèixer i ens dóna la possibilitat de promoure i fer difusió de la tradició popular entre els mateixos ciutadans.

Els dansaires que amb el temps gaudim i acabem estimant aquesta manera de contribuir en la preservació de la cultura, a través de la dansa, som els que ens mantenim i ens il·lusionem, fins arribar a la secció del cos de dansa, ja que entenem que la nostra infància i joventut no la podem concebre sense l'esbart.

Molts dansaires que s'hi incorporen a mitja trajectòria descobreixen que és una activitat que requereix poc esforç i que ofereix una gran recompensa. S'hi inclouen els valors propis de companyonia, treball en equip, sintonia, respecte, compromís. De fet, ens va sorgir un lema que utilitzem molt sovint; ens diem *Tots junts* perquè sumem els esforços de cadascú per tirar endavant aquest projecte. Tal volta utilitzem unes paraules d'encoratjament mutu abans de les actuacions, que fa que ens sentim més units, ens donem força i ens sentim animats per sortir a escena a representar les nostres danses.

Però no ens les quedem per a nosaltres només aquí a casa nostra. Els balls tradicionals andorrans els fem viatjar i els enriquim fent-los conviure amb altres cultures populars i tradicions folklòriques. És la raó de fer créixer la nostra entitat.

Podem dir que tenim el privilegi de poder crear les fronteres i sentir-nos orgullosos de donar a conèixer la nostra cultura més enllà del mateix poble, fent difusió de qui som, com som i d'on venim. I això és el que podem retornar al nostre país, l'intercanvi entre cultures populars.

El folklore avui té molt sentit. Manté les arrels pròpies d'un poble i el manté viu, construït amb el temps la seva història, que constitueix la pròpia identitat. És *l'essència de l'ésser humà: viure en societat i tenir una identitat pròpia*. L'esbart, en la seva petita mesura, contribueix que això pugui esdevenir.

Sílvia Pastor i Barón, presidenta, i
M. Àngels Velando i Salvador, codirectora de l'Esbart Dansaire d'Andorra la Vella